

การฝึกอบรมลำเดินสามช่าแบบขอนแก่นเพื่อพัฒนาเยาวชนสายอาชีพศิลปะพื้นบ้าน ยกระดับเป็น Soft Power สู่การขึ้นทะเบียนมรดกโลกในอนาคต

Training and Development of Khon Kaen's Lam Deun Sam Cha for Youth in Folk Arts: A Pathway to Soft Power and Future World Heritage Status

¹สุนทร ฝ่ายที, ²ไชยวัฒน์ ชุมนาสี, ³หอมหวล บัวระภา
และ⁴ราตรีศรีวิไล บงสิทธิพร

¹Soonthon faytee, ²Chaivat Chumnasiao, ³Homhuan Bua Rabha
and ⁴Ratrisrivai Bongsithiporn

^{1,2,3,4}สาขาวัฒนธรรม ศิลปกรรมและการออกแบบ, มหาวิทยาลัยขอนแก่น

^{1,2,3,4}Field Culture Fine Arts and Design, Khon Kaen University.

¹Corresponding Author's Email: 6585210001@neu.ac.th

Received: September 14, 2025; **Revised:** March 10, 2026; **Accepted:** March 13, 2026

บทคัดย่อ

การพัฒนาแนวทางการฝึกอบรมลำเดินสามช่าแบบขอนแก่นสำหรับเยาวชนในสายอาชีพด้านศิลปะพื้นบ้านตามวัฒนธรรมหมอลำอีสาน เพื่อส่งเสริมศักยภาพของลำเดินสามช่าแบบขอนแก่นให้เป็น Soft Power ในระดับชาติและวางแนวทางการผลักดันลำเดินสามช่าแบบขอนแก่นสู่การขึ้นทะเบียนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของโลกในอนาคต ส่วนการฝึกอบรมลำเดินสามช่าแบบขอนแก่นหมายถึง 1) ลำเดินสามช่าแบบขอนแก่น คือศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสานรูปแบบหนึ่งที่ใช้จังหวะสามช่าในการขับลำบนเวทีโดยมีการแสดงสด การร้องลำ การเต้นประกอบจังหวะ และการใช้ภาษาถิ่นแบบขอนแก่นเป็นเอกลักษณ์ 2) การฝึกอบรมหมายถึงกระบวนการจัดการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเพื่อถ่ายทอดทักษะ ความรู้ และคุณค่าทางวัฒนธรรมให้แก่กลุ่มเยาวชนหรือผู้สนใจโดยมุ่งพัฒนาศักยภาพในเชิงวิชาชีพ 3) เยาวชนสายอาชีพศิลปะพื้นบ้านหมายถึงเยาวชนที่มีความสนใจหรือศึกษาอยู่ในสาขาที่เกี่ยวข้องกับศิลปะพื้นบ้าน เช่น ดนตรี การแสดง นาฏศิลป์ หรืองานฝีมือ และมีเป้าหมายในการพัฒนาเป็นอาชีพในอนาคต 4) Soft Power หมายถึงพลังทางวัฒนธรรมที่สามารถโน้มน้าวสร้างความนิยมหรือความประทับใจต่อประเทศหรือชุมชนโดยไม่ใช้กำลังหรืออำนาจบังคับ เช่น ดนตรี อาหาร การแสดง และศิลปะพื้นบ้าน 5) มรดกทางวัฒนธรรมของโลกหมายถึงมรดกที่มีคุณค่าโดดเด่นทางวัฒนธรรมและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่มีความสำคัญต่อมวลมนุษยชาติ ซึ่งผ่านการขึ้นทะเบียนโดยองค์การยูเนสโก (UNESCO) 6) การพัฒนาอาชีพหมายถึงการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคลมีทักษะ ความรู้ และช่องทางในการประกอบอาชีพอย่างมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว 7) เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) หมายถึงระบบเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม และทุนทางวัฒนธรรม เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและสังคม 8) การอนุรักษ์วัฒนธรรมหมายถึงกระบวนการรักษา การฟื้นฟูและส่งต่อคุณค่า ความเชื่อ ภูมิปัญญา และศิลปะวัฒนธรรมให้คงอยู่และเหมาะสมกับยุคสมัย

คำสำคัญ: ลำเดินสามช่าแบบขอนแก่น; เยาวชนไทย; ศิลปะพื้นบ้าน; Soft Power; มรดกโลกในอนาคต

Abstract

Development of training guidelines for Lam Doen Samcha (Khon Kaen Style) for vocational youth in folk arts according to Isan Molam culture, to promote the potential of Lam Doen Samcha (Khon Kaen Style) as a national Soft Power and establish guidelines to push Lam Doen Samcha (Khon Kaen Style) towards registration as a future World Cultural Heritage. The training for Lam Doen Samcha (Khon Kaen Style) refers to: 1) Lam Doen Samcha (Khon Kaen Style) is a form of Isan folk performing arts that uses the Samcha rhythm for stage performance, featuring live shows, singing, dancing to the rhythm, and the unique use of the Khon Kaen local dialect. 2) Training refers to the learning management process in both theory and practice to transfer skills, knowledge, and cultural values to youth or interested persons, aiming to develop professional potential. 3) Vocational Youth in Folk Arts refers to youth who are interested in or studying in fields related to folk arts, such as music, performance, dance, or crafts, and have goals for future professional development. 4) Soft Power refers to cultural power that can persuade, create popularity, or impress countries or communities without using force or compulsory power, such as music, food, performance, and folk arts. 5) World Cultural Heritage refers to heritage with outstanding cultural value and local uniqueness that is important to all humanity, registered by UNESCO. 6) Career Development refers to promoting and supporting individuals to have skills, knowledge, and channels for stable and sustainable long-term career engagement. 7) Creative Economy refers to an economic system driven by creativity, innovation, and cultural capital to create economic and social added value. 8) Cultural Conservation refers to the process of maintaining, restoring, and passing on values, beliefs, wisdom, and arts/culture to remain and be appropriate for the era.

Keywords: Lam Dern Sam Cha Khon Kaen style; Thai youth; Folk art; Soft Power; Future World Heritage.

ลำเดินสามช่าศิลปะร่วมสมัย

"ลำเดินสามช่าแบบขอนแก่น" ถือเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต และความบันเทิงของชาวอีสานโดยเฉพาะในเขตจังหวัดขอนแก่นและพื้นที่ใกล้เคียง ศิลปะการแสดงแขนงนี้มีความโดดเด่นด้านจังหวะดนตรี การแต่งกาย และภาษาท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ มีศักยภาพในการพัฒนาเป็น Soft Power ซึ่งสามารถสร้างรายได้ ส่งเสริมภาพลักษณ์ของประเทศ และยังสามารถสืบสานวัฒนธรรมสู่เวทีโลกได้ในปัจจุบัน เยาวชนจำนวนมากหันมาสนใจสายอาชีพด้านศิลปวัฒนธรรม แต่ยังขาดการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในรูปแบบที่ร่วมสมัยและสามารถเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ การจัดการฝึกอบรมลำเดินสามช่าแบบขอนแก่นให้แก่เยาวชนในสายอาชีพศิลปะพื้นบ้าน จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาเยาวชนให้มีทักษะ มีอาชีพที่มั่นคง และยังเป็นพลังสำคัญในการยกระดับลำเดินสามช่าให้กลายเป็น Soft Power ของชาติ การศึกษาในครั้งนี้จึงมุ่งเน้นการพัฒนาแนวทางฝึกอบรมที่สามารถสร้างผลลัพธ์ได้จริง ทั้งในเชิงอาชีพและวัฒนธรรม พร้อมทั้งวางรากฐานในการผลักดันศิลปะพื้นบ้านนี้สู่การขึ้นทะเบียนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของโลกในอนาคตและพระพุทธรูปที่มีบทบาทต่อการรังสรรค์เพลงเชื่อมโยงชาวอีสานที่อยู่ไกลบ้านกับบทบาทหน้าที่ของพระพุทธรูปในเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสาน ได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของความเชื่อที่มีต่อวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งหมอลำและเมื่อมีบทบาทเช่นนี้แล้ว จึงทำให้เพลงดังกล่าวทำหน้าที่ในการใช้เสียงเชิงสัญลักษณ์ทางพิธีกรรมและมีบทบาทหน้าที่ทำให้เพลงเช่นนี้เป็นความบันเทิงเชิงพิธีกรรมสำหรับการปิดป่าความทุกข์ทางใจและให้ความบันเทิงขณะฟังพร้อมกับเสริมสร้างกำลังใจให้ผู้ฟังที่ไปทำภาระหน้าที่อยู่ต่างถิ่น (สุทธินันท์ ศรีอ่อน, 2023)

แนวทางในการพัฒนาการถ่ายทอดการลำทำนองขอนแก่นของหมอลำคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ ต้องครอบคลุมความรู้ทั้งด้านสังคมวัฒนธรรม และเทคโนโลยีที่ทันสมัย กลอนลำต้องมีเนื้อหาสาระที่ร่วมทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน การแสดงหมอลำควรปรับเปลี่ยนเพื่อให้เข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบันโดยยังคงรักษาขนบธรรมเนียมเดิมไว้ และเพิ่มเนื้อหาใหม่เข้ามาในรายการอย่างเหมาะสม ควรกระชับการแสดงให้มีความสนุกสนานความน่าสนใจกับผู้ชมและผู้ฟัง การใช้ภาษาควรใช้ภาษาที่ทันสมัยและสลับกับกลอนลำในภาษาพื้นถิ่นอีสาน จะช่วยสื่อสารให้กับผู้ชมทุกวัยได้มากขึ้น เน้นการแสดงเรื่องราวในปัจจุบันและต้องมีเนื้อร้องทำนองขอนแก่นและลำเดินขอนแก่นประกอบดนตรีสากลและดนตรีพื้นบ้านเพื่อเพิ่มความสนุกสนานในการฟังและหมอลำในที่นี้หมายถึงคนร้อง คนลำ ผู้ออกแบบ ทางเครื่องดนตรี ฉาก ไฟแสงสี และยังให้ความหมายถึงการขับเคลื่อนบรรยากาศวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นบนพื้นที่ทางการแสดง เป็นรูปแบบการแสดงที่นำเสนอเรื่องราวของสังคมของมนุษย์อย่างสมบูรณ์ สิ่งที่สำคัญของหมอลำคือความอบอุ่นของบรรยากาศแห่งเทศกาลงานบุญประเพณี หมอลำเป็นวัฒนธรรมที่มีอำนาจทางการแสดงออกที่ทรงอิทธิพลต่อคนอีสานทุกยุค ทุกสมัย การแสดงลูกทุ่งหมอลำในเขตภาคอีสานของไทยก่อนปี พุทธศักราช 2563 หรือก่อนการเผยแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในประเทศไทย จึงมีรูปแบบการแสดงบนเวทีตามพื้นที่ต่าง ๆ โดยเน้นการแสดง ความสามารถทางการขับลำและแสดงลำเรื่องต่อกลอนของพระเอกนางเอกประจำคณะลูกทุ่งหมอลำ ต่อมาเมื่อมีการเผยแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ในประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 เป็นต้นมาคณะลูกทุ่งหมอลำที่มีชื่อเสียงหลายคณะ เริ่มมีการปรับตัวเองเพื่อความอยู่รอดภายใต้สถานการณ์ที่ไม่ปกติ จึงทำให้เกิดความพยายามในการสร้างสรรค์รูปแบบการแสดงหมอลำให้มีความแปลกใหม่กว่ารูปแบบเดิมที่เคยปรากฏในหลายปีที่ผ่านมา พร้อมการปรับรูปแบบการนำเสนอผลงานศิลปะการแสดงสร้างสรรค์บน Platform ใหม่ในสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อสร้างความประทับใจให้แก่ผู้ชม และสร้างฐานกลุ่มมวลชนของตนเองหรือที่นิยมเรียกกันว่ากลุ่มแฟนคลับ (fan club) เพิ่มมากขึ้น (ศทวูธ มาป้อง และศิริมงคล นาฏยกุลวงศ., 2567) ปัจจุบันหมอลำต้องอาศัยตนเองเป็นหลักเพื่อให้ดำรงตนอยู่ได้ท่ามกลางกระแสสังคมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกระแสภายนอกหรือกระแสภายใน ตัวของหมอลำเองจะเป็นตัวกำหนดทิศทางของตนเองเพื่อให้เกิดการยอมรับและไม่ให้สิ่งที่ตั้งถามและมีคุณค่าเหล่านี้สูญหายไปจากคนอีสานและสังคมไทยในอนาคต ในปัจจุบันได้อาศัยช่องทางอินเทอร์เน็ตถ่ายทอดสดเพื่อสื่อสารไปยังทั่วโลกโดยอาศัยเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มีอยู่หลากหลายมิติ เป็นอีกช่องทางหนึ่งทำให้หมอลำได้มีช่องทางในการเผยแพร่วัฒนธรรมหมอลำอีสานได้อย่างกว้างขวางเพิ่มมากขึ้น เช่นการแพร่ภาพสดจากเฟสบุ๊ก เพื่อให้แฟนคลับได้ติดตามเพิ่มมากขึ้นและแสดงความคิดเห็นต่อวัฒนธรรมหมอลำอีสานเพื่อปรับแก้ให้เข้ากับยุคสมัยจริง (ชนวิทย์ ศรีเคน, 2566)

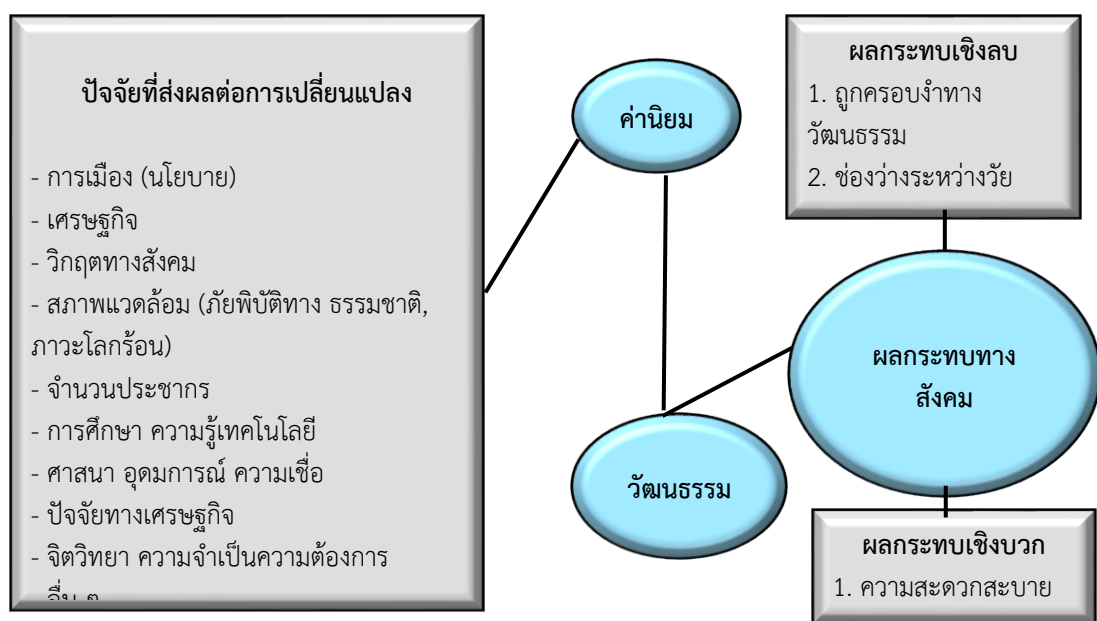
ลำเดินสามช่าแบบขอนแก่น เป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวอีสานโดยเฉพาะในเขตจังหวัดขอนแก่นและพื้นที่ใกล้เคียง ศิลปะการแสดงแขนงนี้มีความโดดเด่นด้านจังหวะดนตรี การแต่งกาย และภาษาท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ มีศักยภาพในการพัฒนาเป็น Soft Power ซึ่งสามารถสร้างรายได้ ส่งเสริมภาพลักษณ์ของประเทศและยังสามารถสืบสานวัฒนธรรมสู่เวทีโลกได้ในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นหมอลำนักร้องที่ผ่านมาในอดีตและเยาวชนจำนวนมากหันมาสนใจสายอาชีพด้านศิลปวัฒนธรรมหมอลำ แต่ยังขาดการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบโดยเฉพาะในรูปแบบที่ทันสมัยและสามารถเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ การจัดการฝึกอบรมลำเดินสามช่าแบบขอนแก่นให้แก่เยาวชนในสายอาชีพศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ผู้ที่ชื่นชอบการลำทำนองขอนแก่นซึ่งแฝงการลำเดินสามช่าแบบขอนแก่นไว้ในทุกขณะดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาเยาวชนให้มีทักษะมีอาชีพที่มั่นคงและยังเป็นพลังสำคัญในการยกระดับลำเดินสามช่าให้กลายเป็น Soft Power ของชาติและเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของโลกในอนาคต (วิรัช ศรีพุทธา, 2562)

คุณลักษณะตามแนวคิด Soft Power ของ Joseph Nye (2004) Soft power เป็นแนวคิดเกี่ยวกับอำนาจในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้อธิบายว่า "อำนาจละมุน" หมายถึงความสามารถในการชักจูงใจและทำให้ผู้อื่นมีความพึงพอใจหรือเต็มใจเปลี่ยนพฤติกรรม ยอมรับ และคล้อยตาม สิ่งที่สุดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้อำนาจโดยกลไกหลักที่สำคัญในการใช้ Soft Power คือการสร้างความดึงดูดใจต่อผู้อื่นและผลจากการใช้ Soft Power ต้องเกิดจากการดึงดูดใจที่ชักจูงให้คล้อยตามโดยปราศจากการคุกคาม หรือการแลกเปลี่ยนสิ่งใด ๆ ซึ่งแตกต่างจากการใช้อำนาจแบบดั้งเดิมคือ อำนาจเชิงบังคับขู่เข็ญ หรือ Hard power ซึ่งการใช้อำนาจทางการทหาร และการใช้อำนาจทางเศรษฐกิจ ซึ่งมุ่งคุกคามผู้อื่น Joseph Nye ได้กล่าวถึงแหล่งที่มาของ Soft Power ว่า ประกอบด้วย 1) วัฒนธรรมที่สามารถโน้มน้าวผู้อื่นได้ 2) ค่านิยมทางการเมืองทั้งในและนอกประเทศ 3) นโยบายต่างประเทศที่ชอบธรรมและใช้อำนาจอย่างมีศีลธรรม โดยหากประเทศหนึ่งมีวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับผลประโยชน์และค่านิยมของประเทศอื่นหรือมีค่านิยมทางการเมืองที่สอดคล้องกันจะทำให้ Soft Power ของประเทศนั้นเพิ่มขึ้น แต่หากประเทศที่ใช้อำนาจดำเนินนโยบายต่างประเทศแบบก้าวร้าว Soft Power ของประเทศนั้นก็จะน้อยลง อย่างไรก็ตามการใช้ Soft Power จะเป็นการใช้อำนาจโดยวิธีซึ่งนุ่มนวลกว่า Hard power แต่ผลจากการ Soft Power อาจไม่ส่งผลให้เกิดผลดีกว่า Hard Power เสมอไปเนื่องจาก Soft Power อาจถูกนำไปใช้ได้ทั้งในทางที่ดีและไม่ดีได้เช่นกัน นอกจากนั้นการใช้อำนาจยังอาจมีการใช้ Soft Power ร่วมกับ Hard Power เพื่อให้เกิดผลตามที่ต้องการได้และเน้นการใช้อิทธิพลผ่านค่านิยม วัฒนธรรม และนโยบายต่างประเทศ เพื่อให้ประเทศอื่นยอมรับโดยปราศจากการบังคับ ขู่เข็ญและแนวคิดนี้จึงได้รับความสนใจกันอย่างแพร่หลายโดยเฉพาะในด้านการทูตทางวัฒนธรรมและการส่งออกด้านความบันเทิง Soft power (สุภาพิษฐ์ ธีระวัฒน์, 2565)

ลักษณะแนวคิดด้านอัตลักษณ์ ทฤษฎีวัฒนธรรมนิยม (Cultural Studies Theory) Stuart Hall ได้กล่าวถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไว้ว่า "ตัวตนที่แท้จริงร่วมกัน" ซึ่งผู้คนจำนวนมากที่มีประวัติศาสตร์และบรรพบุรุษร่วมกันและมีร่วมกันในมุมมองนี้ "อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม" ให้กรอบอ้างอิงและความหมายที่มั่นคงไม่เปลี่ยนแปลงและต่อเนื่อง ผ่านการขึ้นลงของการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ สิ่งนี้ทำให้ สามารถสืบย้อนต้นกำเนิดของลูกหลานและสะท้อนประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ของบรรพบุรุษในฐานะความจริงร่วมกันและยอมรับว่าอัตลักษณ์เหล่านี้อยู่ภายใต้ "การเล่น" อย่างต่อเนื่องของประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและอำนาจ ดังนั้น Hall จึงนิยามอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไว้ว่า เป็นชื่อที่เราตั้งให้กับวิธีการต่าง ๆ ที่ทำให้เราอยู่ในตำแหน่งและวางตำแหน่งตัวเองภายในเรื่องเล่าของอดีต แต่ถึงกระนั้นก็แสดงให้เห็นถึงการผสมผสาน สำหรับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Stuart Henry MacPhail-Hall, 1980)

ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยกระทรวงวัฒนธรรมได้เสนอแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับขอบข่ายของศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยไว้ว่า ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยหมายถึง ผลงานศิลปวัฒนธรรมที่มีเนื้อหาหลัก สะท้อนความเป็นปัจจุบันที่ยังคงปรากฏรากเหง้าทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มชนนั้น ๆ แล้วถูกนำมาปรับแต่งต่อยอด มีการบูรณาการพัฒนาอย่างไม่หยุดนิ่งโดยผ่านกระบวนการประยุกต์ผสมผสานองค์ประกอบต่าง ๆ ทั้งเก่าและใหม่ สร้างการเชื่อมโยงระหว่างมิติของเวลา สถานที่ และความสัมพันธ์ของสมาชิกสังคม ผ่านการใช้เทคนิคและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการนำเสนอผลงาน และผลงานนั้น เป็นเครื่องมือที่ศิลปินใช้ในการสื่อสารตีแผ่ความคิดเกี่ยวกับสภาพแห่งปัจจุบันร่วมสมัยให้สังคมรับรู้ ซึ่งงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยในแต่ละประเภทย่อยล้วนเกิดจากจินตนาการ การต่อยอดภูมิปัญญา ผสมด้วยความคิดสร้างสรรค์ หลอมรวมให้เกิดเป็นผลงาน ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยอันทรงคุณค่าในรูปแบบต่าง ๆ เป็นประโยชน์ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้อง กับคุณค่าทางจิตใจอันได้แก่ ความสุนทรีย์ที่ละเอียดย้อนที่ก่อให้เกิด (ความสุข) และเกิดประโยชน์เพื่อการดำรงชีวิตตามประเภทหรือคุณลักษณะของผลงานศิลปวัฒนธรรมนั้น ๆ และแนวคิดที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นปัจจัยที่

ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนั้นมีมากมาย ทั้งปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยีศาสนา อุดมการณ์ ความเชื่อ รวมทั้งปัจจัยทางจิตวิทยา ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยมหรือแนวความคิดที่บุคคลหรือสังคมยึดถือในสังคม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นได้ทั้งแบบค่อยเป็นค่อยไป หรืออาจเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงจนกลายเป็นนวัตกรรมใหม่ที่แตกต่างจากวัฒนธรรมเดิม และเกิดความไม่สมดุลของวัฒนธรรมขึ้นในสังคม ส่งผลกระทบในเชิงลบ เช่น ความไม่เข้าใจระหว่างวัยของผู้คนเป็นต้น แต่ในขณะเดียวกันก็อาจก่อให้เกิดผลกระทบในเชิงบวก เช่น ความสะดวกสบายมากขึ้นและมากยิ่งขึ้นเป็นต้น ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงสังคมที่มีต้นทุนทางวัฒนธรรมที่ดี อาจมีแรงต้านและรักษาวัฒนธรรมเดิมเอาไว้ได้ แต่หากสังคมใดอ่อนแอก็อาจจะถูกครอบงำทางวัฒนธรรม หรือเกิดการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรม ทั้งนี้แหละทั้งนั้นผลกระทบดังกล่าวอาจก่อให้เกิดได้ทั้งผลดีและผลเสียต่อสังคม (สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยกระทรวงวัฒนธรรม, 2564)

ภาพที่ 1: ปัจจัยการเปลี่ยนแปลง (สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยกระทรวงวัฒนธรรม, 2564)

รากฐานทางวัฒนธรรมลำเดินสามช่า

"ลำเดินสามช่าแบบขอนแก่น" เริ่มต้นจากรากฐานทางวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชาวอีสาน โดยเฉพาะในจังหวัดขอนแก่นและพื้นที่ใกล้เคียง ศิลปะการแสดงพื้นบ้านชนิดนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตและความบันเทิงของผู้คนในท้องถิ่น ด้วยความโดดเด่นของจังหวะดนตรี การแต่งกาย และการใช้ภาษาถิ่นขอนแก่นที่เป็นเอกลักษณ์ ทำให้ลำเดินสามช่ามีศักยภาพในการพัฒนาเพื่อสร้างรายได้และส่งเสริมภาพลักษณ์ของประเทศในอดีตและปัจจุบัน การแสดงหมอลำมีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดภายใต้กระแสสังคมต่างๆ ก่อนปี พ.ศ. 2563 หรือก่อนการระบาดของโรคโควิด-19 หมอลำในภาคอีสานจะเน้นการแสดงบนเวทีตามพื้นที่ต่างๆ โดยแสดงความสามารถในการขับลำและแสดงลำเรื่องต่อกลอนของพระเอกนางเอกประจำคณะ แต่หลังจากการระบาดของโรคโควิด-19 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 เป็นต้นมา คณะหมอลำที่มีชื่อเสียงหลายคนได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการแสดงให้มีความแปลกใหม่เพื่อสร้างความประทับใจให้แก่ผู้ชม นอกจากนี้ ยังมีการปรับเปลี่ยน

นำเสนอผลงานบนแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น การถ่ายทอดสดผ่าน Facebook เพื่อเข้าถึงกลุ่มผู้ชมที่กว้างขึ้น และสร้างฐานแฟนคลับ การปรับตัวเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าหอการค้าต้องอาศัยตนเองเป็นหลักในการดำรงอยู่ และป้องกันไม่ให้ศิลปะการแสดงอันมีคุณค่านี้สูญหายไป การใช้ภาษาที่ทันสมัยสลับกับกลอนลำภาษาพื้นถิ่นอีสานก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้เข้าถึงผู้ชมได้ทุกระดับ จากศักยภาพและพลวัตการเปลี่ยนแปลงนี้มีบทบาททางด้านวิชาการได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการวางแนวทางเพื่อพัฒนา "ลำเดินสามช่าแบบขอนแก่น" ให้ก้าวไปข้างหน้าในหลายมิติ โดยมีเป้าประสงค์เพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นกำลังสำคัญในการสืบสานและพัฒนาศิลปะนี้ ซึ่งปัจจุบันมีเยาวชนจำนวนมากให้ความสนใจในสายอาชีพนี้ แต่ยังขาดการฝึกอบรมที่เป็นระบบและเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ดังนั้น บทความนี้จึงมุ่งพัฒนาแนวทางการฝึกอบรมทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ เพื่อถ่ายทอดทักษะ ความรู้ และคุณค่าทางวัฒนธรรมแก่เยาวชน

ดังนั้นบทความนี้จึงมองไปถึงเป้าหมายที่กว้างกว่านั้น นั่นคือการยกระดับ "ลำเดินสามช่าแบบขอนแก่น" ให้เป็น Soft Power ในระดับชาติ ตามแนวคิดของ Joseph Nye ที่ว่า Soft Power คือพลังทางวัฒนธรรมที่สามารถโน้มน้าวใจผู้อื่นได้โดยไม่ใช้กำลัง ลำเดินสามช่าจึงถูกส่งเสริมให้เป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับในวงกว้างทั้งในและต่างประเทศ ผ่านสื่อดิจิทัล การแสดง และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในระยะยาว งานวิจัยยังได้วางรากฐานเพื่อผลักดัน "ลำเดินสามช่า" ไปสู่การขึ้นทะเบียนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของโลกในอนาคต ซึ่งเป็นมรดกที่มีคุณค่าโดดเด่นและสำคัญต่อมวลมนุษยชาติ โดยมีข้อเสนอเชิงนโยบายที่เป็นรูปธรรมเพื่อเข้าสู่กระบวนการเสนอขึ้นทะเบียนกับ UNESCO ตามเกณฑ์ของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ และจุดประสงค์ในการดำเนินงานทั้งหมดนี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ทั้งชุมชน โรงเรียน วิทยาลัยอาชีวศึกษา หน่วยงานรัฐ และศิลปินพื้นบ้าน เพื่อให้การสืบสาน อนุรักษ์ และการพัฒนานี้ เป็นไปอย่างยั่งยืน

นิยามความหมายลำเดินสามช่าแบบขอนแก่น

ด้านที่ 1 ลำเดินสามช่าแบบขอนแก่น หมายถึง ศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสานรูปแบบหนึ่งที่ใช้จังหวะสามช่าในการขับลำผสมการเดินเวที โดยมีการแสดงสด การร้องลำ การเต้นประกอบจังหวะ และการใช้ภาษาถิ่นแบบขอนแก่นเป็นเอกลักษณ์

ด้านที่ 2 ด้านการฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อถ่ายทอดทักษะ ความรู้ และคุณค่าทางวัฒนธรรมให้แก่กลุ่มเยาวชนหรือผู้สนใจ โดยมุ่งพัฒนาศักยภาพในเชิงวิชาชีพ

ด้านที่ 3 ด้านเยาวชนสายอาชีพศิลปะพื้นบ้าน หมายถึง เยาวชนที่มีความสนใจหรือศึกษาอยู่ในสาขาที่เกี่ยวข้องกับศิลปะพื้นบ้าน เช่น ดนตรี การแสดง นาฏศิลป์ หรืองานฝีมือ และมีเป้าหมายในการพัฒนาเป็นอาชีพในอนาคต

ด้านที่ 4 ด้าน Soft Power หมายถึง พลังทางวัฒนธรรมที่สามารถโน้มน้าว สร้างความนิยม หรือความประทับใจต่อประเทศหรือชุมชน โดยไม่ใช้กำลังหรืออำนาจบังคับ เช่น ดนตรี อาหาร การแสดง และศิลปะพื้นบ้าน

ด้านที่ 5 ด้านมรดกทางวัฒนธรรมของโลก หมายถึง มรดกที่มีคุณค่าโดดเด่นทางวัฒนธรรม เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และมีความสำคัญต่อมวลมนุษยชาติ ซึ่งผ่านการขึ้นทะเบียนโดยองค์การยูเนสโก (UNESCO)

ด้านที่ 6 ด้านการพัฒนาอาชีพ หมายถึง การส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคลมีทักษะ ความรู้ และช่องทางในการประกอบอาชีพอย่างมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว

ด้านที่ 7 ด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม และทุนทางวัฒนธรรม เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและสังคม

ด้านที่ 8 ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม หมายถึง กระบวนการรักษา พื้นฟู และส่งต่อคุณค่า ความเชื่อ ภูมิปัญญา และศิลปะวัฒนธรรมให้คงอยู่และเหมาะสมกับยุคสมัย

ด้านที่ 9 ด้านนโยบายรัฐ Soft Power เชิงนโยบาย หมายถึง แนวทางของรัฐบาลในการส่งเสริมพลังทางวัฒนธรรม สื่อสร้างสรรค์ หรือศิลปะพื้นบ้านให้กลายเป็นเครื่องมือทางเศรษฐกิจ สังคม และการทูต โดยไม่ใช้กำลังหรืออำนาจทางการเมือง เช่น นโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ หรือนโยบายไทยสู่เวทีโลก (Thailand on the Global Stage)

ด้านที่ 10 ด้านยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี หมายถึง แผนยุทธศาสตร์ระดับชาติของประเทศไทย พ.ศ. 2561–2580 ซึ่งกำหนดกรอบแนวทางการพัฒนาประเทศในระยะยาว โดยมีหมวดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทุนมนุษย์ ศิลปวัฒนธรรม และ Soft Power

ด้านที่ 11 ด้านแผนแม่บทส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรม หมายถึง แผนงานหรือโครงการของหน่วยงานรัฐ เช่น กระทรวงวัฒนธรรม ที่มีเป้าหมายในการอนุรักษ์ ส่งเสริม และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

ด้านที่ 12 ด้านกระบวนการฝึกอบรม หมายถึง โครงสร้างการเรียนรู้ที่วางแผนไว้อย่างเป็นระบบ ซึ่งอาจประกอบด้วยเนื้อหาทางทฤษฎี ทักษะภาคปฏิบัติ และกิจกรรมที่ออกแบบมาเพื่อพัฒนาความสามารถของผู้เข้าร่วม

ด้านที่ 13 ด้านการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) หมายถึง รูปแบบการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำจริง การฝึกซ้อม การมีส่วนร่วม และการสะท้อนผลจากประสบการณ์ เพื่อพัฒนาทักษะและทัศนคติของผู้เรียน

ด้านที่ 14 ด้านการพัฒนาทักษะอาชีพ (Vocational Skill Development) หมายถึง การฝึกอบรมที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถในการประกอบอาชีพ มีทักษะเฉพาะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน

ด้านที่ 15 ด้าน UNESCO (มรดกโลก) มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) หมายถึง ประเพณี การแสดง ศิลปะการแสดง ความรู้ และแนวปฏิบัติทางวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่ง UNESCO ให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ เช่น ลำตัด โขน หรือมวยไทย

ด้านที่ 16 ด้านเกณฑ์การขึ้นทะเบียนมรดกโลก (World Heritage Criteria) หมายถึง หลักเกณฑ์ที่ UNESCO ใช้พิจารณาเพื่อประกาศให้ศิลปะ วัฒนธรรม หรือสถานที่นั้นเป็นมรดกโลก เช่น ความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ มีความสำคัญในระดับสากล

ด้านที่ 17 ด้านแผนปฏิบัติการอนุรักษ์ (Safeguarding Plan) หมายถึง แผนงานที่เสนอแนวทางการรักษา สืบทอด และพัฒนาองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม เพื่อส่งต่อให้คนรุ่นหลังได้อย่างยั่งยืน ตามแนวทางของ UNESCO

ด้านที่ 18 ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation) หมายถึง แนวทางที่เน้นให้คนในชุมชนมีบทบาทสำคัญในการจัดการ ดูแล และส่งเสริมมรดกวัฒนธรรมของตนเอง ตามแนวคิดของการอนุรักษ์แบบยั่งยืน

ด้านที่ 19 ด้านเนื้อหาสาระ หมายถึง มุ่งเน้นการฝึกอบรมลำเดินสามช่าแบบขอนแก่นเพื่อการพัฒนาเยาวชนในสายอาชีพเฉพาะทางด้านศิลปะการแสดงประเภทหมอลำพื้นบ้าน ตามวัฒนธรรมหมอลำอีสานสู่ Soft Power และแนวทางการเป็นมรดกโลกในอนาคต

ด้านที่ 20 ด้านพื้นที่ หมายถึง พื้นที่จังหวัดขอนแก่น และพื้นที่ใกล้เคียงที่มีศิลปินพื้นบ้าน : (หมายถึง การจัดกิจกรรมการฝึกอบรมลำเดินสามช่าแบบขอนแก่นภาคสนาม)

ด้านที่ 21 ด้านกลุ่มเป้าหมาย หมายถึง กลุ่มเยาวชนสายอาชีพ ครูฝึก ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรม ศิลปินหมอลำพื้นบ้าน และกลุ่มบุคคลที่มีความสนใจ

ด้านที่ 22 ด้านแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง หมายถึง การอ้างอิงแนวคิดของ Soft Power อธิบายโดย Joseph Nye (2004) ว่าเป็นความสามารถในการชักจูงใจผู้อื่นให้เต็มใจเปลี่ยนพฤติกรรมหรือยอมรับในสิ่งที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้อำนาจ กลไกสำคัญคือการสร้างความดึงดูดใจโดยปราศจากการคุกคามหรือการแลกเปลี่ยนใดๆ ซึ่งแตกต่างจาก Hard Power แหล่งที่มาของ Soft Power ได้แก่ วัฒนธรรมที่โน้มน้าวใจผู้อื่นได้ ค่านิยมทางการเมือง และนโยบายต่างประเทศที่ชอบธรรม การใช้ Soft Power ที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการใช้อิทธิพลผ่านค่านิยม วัฒนธรรม และนโยบายต่างประเทศเพื่อให้ประเทศอื่นยอมรับโดยไม่ถูกบังคับ

ด้านที่ 23 แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม หมายถึง การอ้างอิงแนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Studies Theory) Stuart Hall-1980) อธิบายว่านั่นคือ "ตัวตนที่แท้จริงร่วมกัน" ของผู้คนที่มีประวัติศาสตร์และบรรพบุรุษร่วมกัน อัตลักษณ์นี้ให้กรอบอ้างอิงที่มั่นคงและต่อเนื่องผ่านการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ อย่างไรก็ตาม Hall ยังมองว่าอัตลักษณ์เหล่านี้อยู่ภายใต้การ "เล่น" อย่างต่อเนื่องของประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและอำนาจ

ดังนั้นการพัฒนาแนวทางการฝึกอบรมลำเดินสามช่าแบบขอนแก่นสำหรับเยาวชนในสายอาชีพด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านตามวัฒนธรรมหมอลำอีสานในยุคปัจจุบันจึงมุ่งเน้นไปยังกลุ่มเป้าหมายคือเยาวชนสายอาชีพ รวมถึงครูฝึก ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมศิลปินหมอลำพื้นบ้าน และกลุ่มบุคคลที่มีความสนใจให้มีความเข้าใจการส่งเสริมศักยภาพของลำเดินสามช่าแบบขอนแก่นให้เป็น Soft Power ในระดับชาติและวางแผนทางการผลักดันลำเดินสามช่าแบบขอนแก่นสู่การขึ้นทะเบียนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของโลกในอนาคต

การส่งเสริมศักยภาพของลำเดินสามช่าแบบขอนแก่น

มีแนวคิดเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยจากสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยกระทรวงวัฒนธรรม (2564) ซึ่งหมายถึงผลงานที่สะท้อนความเป็นปัจจุบันแต่ยังคงปรากฏรากเหง้าทางประวัติศาสตร์ ผลงานเหล่านี้ถูกปรับปรุงและต่อยอดอย่างไม่หยุดนิ่งผ่านการประยุกต์และผสมผสานองค์ประกอบเก่าและใหม่ โดยใช้เทคนิคและเทคโนโลยีใหม่ๆ ในการนำเสนอเพื่อสื่อสารความคิดเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันให้สังคมรับรู้ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นผลมาจากหลายปัจจัย เช่น การเมือง เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี ศาสนา อุดมการณ์ และความเชื่อ การเปลี่ยนแปลงนี้อาจเกิดขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไปหรือรุนแรงจนนำไปสู่นวัตกรรมใหม่ ๆ ซึ่งอาจส่งผลกระทบทั้งในเชิงบวก เช่น ความสะดวกสบาย หรือเชิงลบ เช่น การถูกรอบำทางวัฒนธรรมและช่องว่างระหว่างวัย (กระทรวงวัฒนธรรม, 2564)

แนวทางในการผลักดันลำเดินสามช่าแบบขอนแก่น

การพัฒนาแนวทางการฝึกอบรมลำเดินสามช่าแบบขอนแก่นที่เหมาะสม และได้รูปแบบการฝึกอบรมที่มีเนื้อหาที่ครอบคลุมและสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาเยาวชนสายอาชีพ ศิลปะพื้นบ้านได้จริง การฝึกอบรมนี้ช่วยพัฒนาทักษะและศักยภาพของเยาวชน ทำให้พวกเขาสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพและสร้างรายได้จากการแสดงได้จริง นอกจากนี้ยังทำให้เยาวชนเกิดความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง ลำเดินสามช่ายังได้รับการส่งเสริมให้เป็น Soft Power ของไทย ซึ่งได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางทั้งในประเทศและระดับสากลผ่านช่องทางต่างๆ เช่น สื่อดิจิทัล การแสดง และการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ซึ่งสามารถนำไปต่อยอดสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้ บทความนี้ ยังได้วางรากฐานเพื่อผลักดันสู่การขึ้นทะเบียนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของโลก โดยได้ข้อเสนอเชิงนโยบายและแนวทางที่เป็นรูปธรรมเพื่อเสนอขึ้นทะเบียนกับ UNESCO ตามเกณฑ์ของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ นอกจากนี้ ยังเกิดความร่วมมือระหว่างชุมชน โรงเรียน วิทยาลัยอาชีวศึกษา หน่วยงานรัฐ และศิลปินพื้นบ้านเพื่อ สืบสานอนุรักษ์ และพัฒนา "ลำเดินสามช่า" อย่างยั่งยืน วัฒนธรรมจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างอิทธิพลระหว่างประเทศผ่าน Soft Power โดยเน้นการใช้อิทธิพลจากวัฒนธรรม ค่านิยม และนโยบาย โดยมีผลการวิจัยที่ค้นพบ 6 ข้อ ประกอบไปด้วย ข้อที่ 1 ได้แนวทางการฝึกอบรมลำเดินสามช่าแบบขอนแก่นที่เหมาะสม และได้รูปแบบการฝึกอบรมที่มีเนื้อหาครอบคลุม สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาเยาวชนสายอาชีพศิลปะพื้นบ้านได้จริง ข้อที่ 2 เกิดการพัฒนาทักษะและศักยภาพของเยาวชนในด้านศิลปะพื้นบ้าน เช่น เยาวชนสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้ไปประกอบอาชีพหรือสร้างรายได้จากศิลปะการแสดงได้จริง รวมถึงเกิดความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน ข้อที่ 3 ลำเดินสามช่าได้รับการส่งเสริมให้เป็น Soft Power ของไทย เกิดการรับรู้และยอมรับในวงกว้าง ทั้งในประเทศและระดับสากล ผ่านสื่อดิจิทัล การแสดง การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ฯลฯ ซึ่งสามารถต่อยอดสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ข้อที่ 4 การวางรากฐานในการผลักดันสู่การขึ้นทะเบียนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของโลก ได้ข้อเสนอเชิงนโยบายหรือแนวทางที่เป็นรูปธรรมในการผลักดันลำเดินสามช่าให้เข้าสู่กระบวนการเสนอขึ้นทะเบียนกับ UNESCO ตามเกณฑ์ของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ข้อที่ 5 เกิดความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ เช่น ชุมชน โรงเรียนอาชีวศึกษา หน่วยงานรัฐ และศิลปินพื้นบ้าน ในการสืบสาน อนุรักษ์ และพัฒนา "ลำเดินสามช่า" อย่างยั่งยืน ข้อที่ 6 วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างอิทธิพลระหว่างประเทศด้วย Soft Power เน้นการใช้อิทธิพลผ่านวัฒนธรรม ค่านิยม และนโยบาย

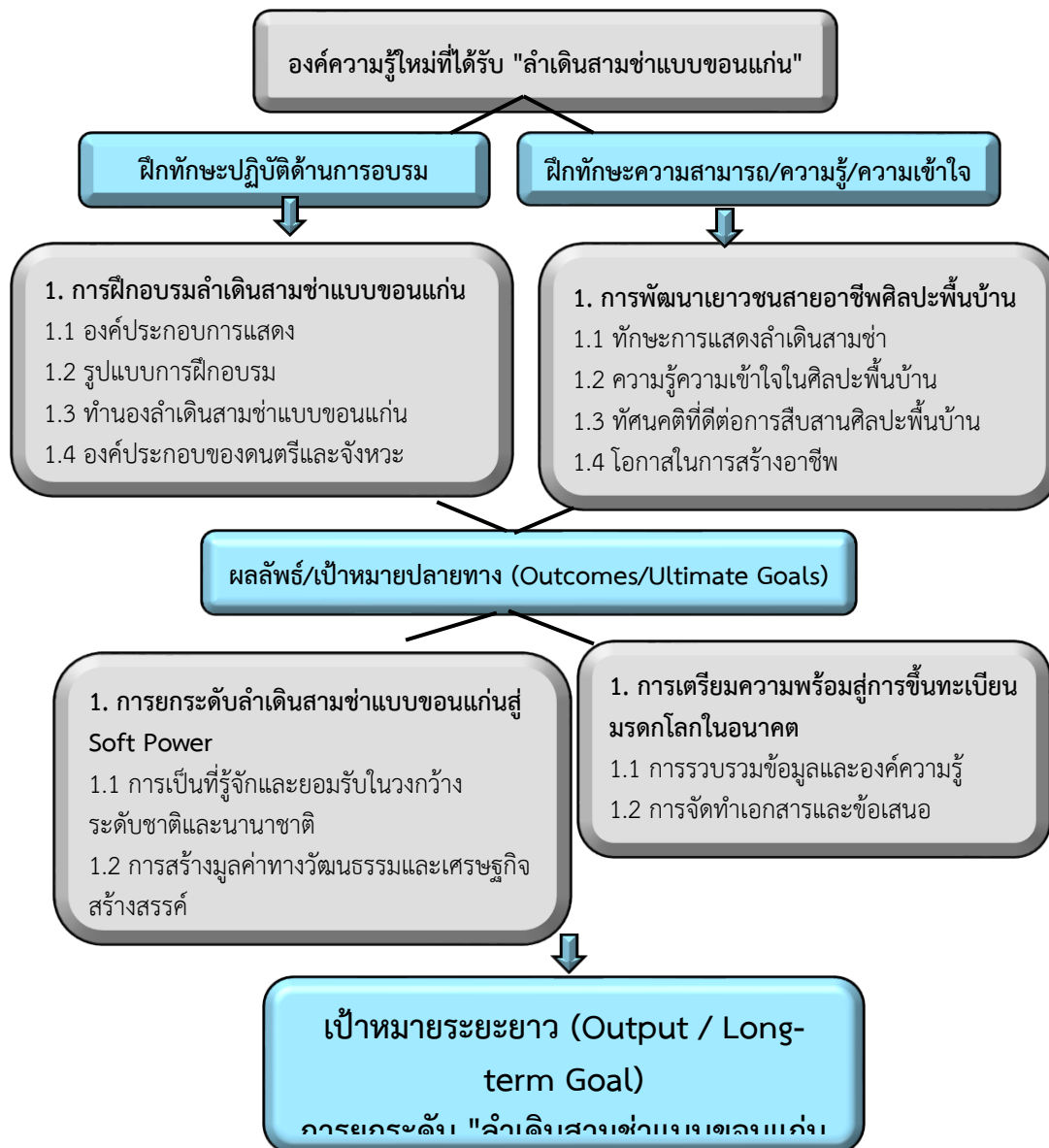
เหตุผลการส่งเสริม/การพัฒนา/การอนุรักษ์

1. การฝึกอบรมและพัฒนาเยาวชน: ควรมีการส่งเสริมให้มีการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมลำเดินสามช่าแบบขอนแก่นที่ครอบคลุมทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ เพื่อถ่ายทอดทักษะ ความรู้ และคุณค่าทางวัฒนธรรมแก่เยาวชน 2) ควรมีการส่งเสริมให้มีแนวทางการพัฒนาทักษะและความสามารถของเยาวชนในด้านศิลปะพื้นบ้าน เพื่อให้สามารถนำไปประกอบอาชีพและสร้างรายได้ได้อย่างยั่งยืน

2. Soft Power และเศรษฐกิจสร้างสรรค์: ควรมีกกลยุทธ์การส่งเสริมลำเดินสามช่าแบบขอนแก่นให้เป็น Soft Power ของไทยในระดับสากลผ่านสื่อดิจิทัลและการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม 2) ควรมีการส่งเสริมให้มีการศึกษาและแนวทางการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจจากลำเดินสามช่าแบบขอนแก่นในฐานะส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ 3) ควรมีการส่งเสริมการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการแสดงหมอลำเพื่อปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันและการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อเข้าถึงกลุ่มแฟนคลับ

3. การอนุรักษ์และมรดกโลก: ควรมีการส่งเสริมให้มีแนวทางการผลักดันลำเดินสามช่าแบบขอนแก่นสู่การขึ้นทะเบียนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของโลกโดย UNESCO 2) ควรมีการส่งเสริมให้มีแนวทางการสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชน โรงเรียน และหน่วยงานภาครัฐ เพื่ออนุรักษ์และสืบสาน "ลำเดินสามช่า" อย่างยั่งยืน 3) ควรมีการศึกษาการวิเคราะห์เกณฑ์ของ UNESCO สำหรับการขึ้นทะเบียนมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ เพื่อเตรียมความพร้อมของลำเดินสามช่าแบบขอนแก่น

4. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง: ควรมีการการประยุกต์ใช้แนวคิด Soft Power ของ Joseph Nye (2004) ในการวิเคราะห์อิทธิพลของลำเดินสามช่าต่อสังคมไทยและต่างประเทศ 2) ควรมีการส่งเสริมให้มีการศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของลำเดินสามช่าแบบขอนแก่นตามแนวคิดของ Stuart Hall (1980) 3) ควรมีการศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีต่อการแสดงลำเดินสามช่า รวมถึงการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัย

ภาพที่ 2: องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ (สุนทร ฝ่ายทิ และคณะสังเคราะห์ขึ้นเอง, 2569)

แนวทางการส่งเสริมลำเดินสามช่าขอนแก่น (จากภาพที่ 2)

ลำเดินสามช่าขอนแก่น ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก 1) Standardized Training (มาตรฐานการฝึกอบรม) เป็นการเปลี่ยนจากการถ่ายทอดแบบปากต่อปาก (Oral Tradition) มาเป็นหลักสูตรการฝึกอบรมที่เป็นระบบ ใช้รูปแบบ "ศิลปินต้นแบบ" (Master Teacher) เป็นศูนย์กลางในการวางมาตรฐานทักษะ 3 ด้าน คือ (1) ด้านการออกเสียง (2) ด้านจังหวะสามช่าแบบขอนแก่น และ (3) ด้านท่วงท่าการแสดง มุ่งเน้นการวิเคราะห์จังหวะและทำนองที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว (Signature) ของพื้นที่ขอนแก่น 2) Strategic Soft Power (ยุทธศาสตร์พลังละมุน) มองลำเดินสามช่าในฐานะ "ทุนทางวัฒนธรรม" (Cultural Capital) ที่สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ เชื่อมโยงศิลปะพื้นบ้านเข้ากับอุตสาหกรรมสร้างสรรค์และสื่อสมัยใหม่ เพื่อให้เข้าถึงคนรุ่นใหม่และสร้างรายได้จริงในเชิงอาชีพ เป็นการยกระดับจาก "การล่าเพื่อความบันเทิง" ไปสู่การจัดการวัฒนธรรมอย่างมีกลยุทธ์ 3) Safeguarding for World Heritage (การปกป้องคุ้มครองเพื่อมรดกโลก) สร้างระบบการสืบทอดที่ยั่งยืน (Sustainable Transmission) โดยการจัดทำฐานข้อมูลดิจิทัลและหลักสูตรท้องถิ่น เน้นแนวทาง "การอนุรักษ์เชิงรุก" (Active Safeguarding) เพื่อให้เป็นมรดกวัฒนธรรมที่ยังมีชีวิต (Living Heritage) สอดคล้องกับเกณฑ์ของ UNESCO สร้างความตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลรักษาสম্পัตวัฒนธรรมของตนเองเป้าหมายปลายทางขององค์ความรู้นี้ คือการพัฒนาเยาวชนสายอาชีพศิลปะพื้นบ้านให้มีทักษะที่เป็นเลิศ มีความภาคภูมิใจในรากเหง้า และสามารถผลักดันลำเดินสามช่าแบบขอนแก่นให้เป็น Soft Power ของชาติพร้อมก้าวไปสู่การขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกในอนาคตอย่างเป็นระบบ

สรุป

สังคมตามยุคสมัยและความเป็นเมืองและโลกาภิวัตน์ทำให้ต้องปรับรูปแบบงานประเพณีให้เข้ากับยุคสมัยรวมทั้งเศรษฐกิจ การเปลี่ยน "ความเชื่อบริสุทธิ์" ให้เป็น "มูลค่าทางเศรษฐกิจ" ผ่านการท่องเที่ยวและเทคโนโลยีการใช้สื่อดิจิทัลช่วยให้เข้าถึงคนรุ่นใหม่ได้กว้างขึ้น แต่ต้องรักษาความสมดุลไม่ให้รากเหง้าเดิมสูญหายไปและหัวใจสำคัญของบทความวิชาการคือการสร้างกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืนผ่านการจัดการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติเพื่อถ่ายทอดทักษะและคุณค่าทางวัฒนธรรมตามยุทธศาสตร์ Soft Power ใช้ความตั้งใจของวัฒนธรรม (ตามแนวคิดของ Joseph Nye) เพื่อโน้มน้าวและสร้างความชื่นชอบโดยปราศจากการบังคับและความร่วมมือพหุภาคีต้องอาศัยการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชน สถานศึกษา ศิลปินต้นแบบ และภาครัฐ เพื่อส่งต่อภูมิปัญญาและสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ร่วมกันผ่านแผนที่ยุทธศาสตร์ที่เปลี่ยนจากแค่การอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้านแบบเดิม มาเป็นการบริหารจัดการวัฒนธรรมอย่างมืออาชีพ เพื่อสร้างอาชีพที่มั่นคงให้กับเยาวชน และสร้างชื่อเสียงให้กับท้องถิ่นและประเทศชาติในเวทีโลกอย่างยั่งยืนครับ

บรรณานุกรม

- คชาวุธ มาป๋อง และศิริมงคล นาฏยกุลวงศ. (2567). ศิลปะการแสดงสร้างสรรค์ของวงดนตรีลูกทุ่งหมอลำ: แนวคิดรูปแบบและแนวทางการผลิตการแสดงเพื่อขจัดความยากจนในยุคโควิด-19. วารสาร สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น. 8(1), 159-168
- ชนวิทย์ ศรีเคน. (2566). กระบวนการถ่ายทอดลำทำนองขอนแก่นของหมอลำคณะรัตนศิลป์อินตาไทรราชบุรี. ปรินญาตริยางคศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิรัช ศรีพุทธา. (2562). การบริหารการจัดการวงหมอลำระเบียบวาทะศิลป์ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.

สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยกระทรวงวัฒนธรรม. (2564). *ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย*. สืบค้น 25 พฤษภาคม 2568 จาก <https://ocacartfund.go.th/>

สุทธินันท์ ศรีอ่อน. (2566). บทบาทหน้าที่ของพระพุทธศาสนาในเพลงลูกทุ่งหมอลำ. *วิจิตรวรรณสาร*. 7(1), 153-171.

สุภาพิชญ์ ธีระวัฒน์. (2565). *Soft power (อำนาจละมุน) พลังละมุนละไมสู่ความสำเร็จบนเวทีโลก : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. หอสมุดรัฐสภา. National Assembly library of Thailand*. สืบค้น 21 พฤษภาคม 2568 จาก [www. https://library.parliament.go.th/th/radioscript/r2565-may7](http://www.library.parliament.go.th/th/radioscript/r2565-may7)

Joseph, N. (2004). *Soft power: The Means to Success in World Politics*. USA: Harvard University.

Stuart Henry MacPhail-Hall et al. (1980). *Cultural Studies Theory: cultural texts can be interpreted differently by audiences based on their social and cultural contexts*. Retrieved 25 May 2025 from [www. Stuarthallfoundation.org](http://www.Stuarthallfoundation.org).